

Citation style

Pešek, Jiří: Rezension über: Ondřej Žíla, „Jedna si jedina moja domovina?“. Etno-demografické proměny Bosny a Hercegoviny v letech 1945–2013, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014, in: Český časopis historický, 2016, 2, S. 535–536, DOI: 10.15463/rec.935269095

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a–63a UrhG / German Copyright Act).

Albáncích touhu identifikovat se s Jugoslávií. Odpověď na otázku, proč tomu tak bylo, může čtenáři velmi dobře poskytnout snad právě druhá – „socio-civilizační“ – kapitola knihy: Pelikán v ní podrobně, snad až příliš deskriptivně, ale drasticky konkrétně líčí naprosto zoufalou situaci obyvatelstva země, zapomenuté Bohem i ústředním výborem: úřední (srbské) statistiky kreslí trvalý hlad, absenci lékařské péče, vysokou dětskou úmrtnost, nezaměstnanost, jen minimální rozvoj školství, velmi komplikovanou a pomalou emancipaci žen, kombinaci vlády strany a tradičních klanů, rezignaci státu na monopol soudní, policejní i politické moci... A (navzdory v úhrnu relativně velkým investicím) prokazatelné zhoršování situace obyvatelstva během vlastně velmi krátké zkoumané doby. Autor sám ovšem žádné závěry v podstatě nečiní. Jen opakovane připomíná antimodernost albánského a obecněji muslimského etnika, které lpělo na tradičních zvycích a formách života a na druhé straně skutečnost, že Titovo vedení strany a státu vždy znova rozhodovalo o Kosovu v podstatě bez opory ve znalosti reálného stavu této oblasti.

Knihy nekončí vyhodnocením a interpretací dílčích závěrů rozsáhlého výzkumu. Místo toho Pelikán podává výhled do sedmdesátých let 20. století. Publikace, uzavřená soupisem pramenů, literatury a jmenným rejstříkem, je plná zajímavé fakticity, namáhavě vydobyté z ohromného množství svým způsobem exkluzivního materiálu. Čtenář by ale od zkušeného historika očekával jasnější interpretaci předpokladů i komplexnější než jen stranické vysvětlení klíčových momentů tragického kosovského příběhu.

Jiří Pešek

Ondřej ŽÍLA

„Jedna si jedina moja domovina?“

Etno-demografické proměny Bosny a Hercegoviny v letech 1945–2013

Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy 2014, 412 s.,

ISBN 978-80-7308-523-0.

Disertace, věnovaná etnickým a populačním proměnám Bosny a Hercegoviny v poválečných takřka sedmdesáti letech je založena na důkladném a rozsáhlém pramenném výzkumu, jakož i zvládnutí ohromného konvolutu odborné literatury. Jde o analytický výzkum tří pro tuto zemi konstitutivních národů v perspektivě, v první části knihy sahající od roku 1945 do počátku občanské války v roce 1991. Autor přitom sledoval především ty oblasti Bosny a Hercegoviny, v nichž v generaci před rozpadem Jugoslávie (tedy v letech 1971–1991) došlo k nejvýraznějším populačním, resp. etnickým změnám. Tam totiž poté za války došlo i k nejbrutálnějším pogromům a masovým vraždám. „Demografická dynamika, tj. početní růst Muslimů a úbytek Srbů, sama o sobě netvořila rozbušku konfliktu, nicméně přispěla k eskalaci etnického napětí a rozpoutání války.“

Druhá část knihy sleduje období po občanské válce. Konflikt sám a jeho hrůzný průběh je tak z práce eliminován. Autorovi šlo spíše o prozkoumání a vysvětlení podmínek a důsledků etnických čistek, k nimž došlo v jeho rámci. Žíla se v tomto kontextu (za podmínek absence poválečného sčítání lidu) snažil různými metodami určit a ověřit počet obětí masakrů a definovat rozsah nucených migrací. Na základě terénního šetření, provedeného v letech 2009–2013, a zpracování primárních úředních zdrojů i aktuální sekundární literatury se poté

snažil ověřit úspěšnost repatriačních snah, zejména mezinárodním společenstvím požadovaného návratu minorit do Bosny a Hercegoviny. Zajímala ho i „udržitelnost návratu“ repatriantů a konečně důsledky situace pro kvantitativní i kvalitativní proměny měst ve sledované oblasti. Poslední badatelský cíl se nepodařilo zcela naplnit. Žíla nicméně využil shromážděného materiálu pro srovnání předválečné a poválečné situace a pro vyhodnocení posunů v populační situaci.

Autor (historik a sociální geograf) velmi pečlivě dbal na metodologickou stránku svých výzkumů, tj. neomezil se na kvantitativní analýzy geografických změn, ale snažil se pro analýzu každé ze zkoumaných situací najít metodologické optimum. Autor analyzoval též dobovou publicistiku, resp. argumentaci bojujících stran prostřednictvím lží a mýtů. Na závěr práce konstatoval, že poválečná situace se vyznačuje absencí mezietnických kontaktů. Vyhledky na usmíření, reintegraci a obnovení funkční koexistence znesvářených etnik jsou dnes minimální.

Jiří Pešek

Józef KUFFEL

Arkady Fiedler, podróżnik i literat

Bydgosć, Wydawnictwo Koronis – Puszczykowo, Muzeum – Pracownia Arkadego Fiedlera w Puszczykowie 2012, 288 s., ISBN 978-83-930053-6-9.

Dějiny cestování mají v polské literatuře bohatou tradici, kterou pro období raného novověku na mezinárodní metodologické úrovni ztělesňuje dílo Antoniego Mączaka. Poláci však disponují také bohatou literaturou o novodobých cestovatelích, z nichž někteří dosáhli světové proslulosti.

Svérazným dokumentačním a badatelským centrem se stalo soukromé muzeum Arkadyho Fiedlera v Puszczykowě nedaleko Poznaň, kde se o bohaté sbírky a pozůstalost tohoto světoznámého cestovatele a cestopisce starají jeho potomci.

Arkady Fiedler (1894–1985) je postavou hodnou románového zpracování. Účastník velkopolského povstání 1918–1919, zoolog, cestovatel a oblíbený spisovatel, důstojník polské zahraniční armády (po zprávě o německém útoku na Polsko se z Tahiti odebral do válčící Francie a Británie) se stal ještě za války autorem slavných reportáží o polských letcích RAF (*Diwizjon 303*, 1942). Vyšly v pěti tajných vydáních v okupovaném Polsku a představovaly povzbuzení pro terorizovaný národ; zároveň vyrostl v cestovatele a přírodovědného badatele známého v Latinské a Severní Americe, Africe, Oceánii a na Dálném východě i neobyčejně plodného tvůrce mnoha cestopisných knih, překládaných po celém světě.

Životu této pozoruhodné osobnosti je věnována převážně obrazová publikace, která přináší mimořádně rozsáhlé svědectví o jedné sféře života Poláků od období pruského záboru až po druhou světovou válku a socialismus. Do kulturních dějin Polska na přelomu 19. a 20. století umožňuje nahlédnout pozůstalost cestovatelova otce, silně vlastenecky orientovaného Antoniho Fiedlera (1869–1919), který proslul jako nakladatel (mj. skvostných prací o staré polské šlechtě) a žurnalista, perzekvovaný německými úřady. On předal svému synovi sny o poznání celého světa, jež se mu podařilo v bouřlivém 20. století naplnit. Následuje podrobná dokumentace o životě a díle samotného Arkadyho Fiedlera – portréty a karikatury, rodinné doklady, literární díla a jejich ohlasy v tisku, válečné snímky, ale

